

MIN VÄG TILL FLOTTAN

Efter skolgång sökte jag jobb, men det var svårt att få något. Kriget hade brutit ut och ingen vågade nyanställa, för framtiden var ju oviss hur det skulle gå. Så lantbruket var det enda man kunde få arbete i. Jag och min kompis Sven var båda lantarbetare. Vi var ofta tillsammans. I tidningarna annonserades om att försvaret behövde folk. Sven sa en gång när vi träffades att ”–skall vi inte värva oss”. Vi diskuterade hur vi skulle göra, och vart vi skulle värva oss till. Sven sa ”–vi tar kavalleriet i Skövde, för de har så fina stövlar”. Han hade väl sett någon på permission som varit hemma.

I Trelleborg var det en man som ombesörjde värvning. Vi gick upp till honom och sa vårt ärende, att vi ville värva oss till kavalleriet i Skövde. Det var strax innan jul 1941, så han sa att Skövde inte tog emot folk förrän till oktober 1942. Men han sa att flottan anställde folk i mars -42. Sven sa nej, han ville vänta tills i oktober när Skövde anställde. Jag bad om att få broschyrer och anställningshandlingar om villkoren till flottan som jag studerade. Nästa gång Sven och jag träffades, sa jag till Sven, ”–skall vi inte ta flottan till våren”. Men Sven vidhöll att han skulle till Skövde. Jag sa att jag tar flottan. Så jag bad Far skriva på anställningspappren, så att jag kunde gå ner med dem. Men Far sa ”–tänk på vad du ger dig in på, du kommer att ångra dig, men skyll dig själv”. Så han skrev på. Jag gick ner till mannen som värvade folk, han skrev handlingarna till flottan. Jag fick betala 50 kr. för detta. Han sa att jag får besked från flottan om och när jag ska infinna mig. Och väntan var spännande om jag blev kallad eller om det var fullbelagt i flottan. Som yrkesgren valde jag först motoreldare och i andra hand artillerimatros. Man hade ju ingen aning om vad det riktigt rörde sig om. Men i början av mars 1942 kom en inkallelse och biljett till Karlskrona. Det var nu frågan om vad jag skulle ta med i klädväg. Mor sa ”–ta med några varma kläder”, för det var en mycket kall vinter det året och mycket snö.

Så var det äntligen tid för avresan. Det var lite vemodigt och nervöst att fara iväg ensam till något man inte viste vad man skulle möta i Karlskrona. Jag reste från Trelleborg central till Malmö där jag bytte tåg till Kristianstad. Där fick jag byta tåg till smalspårigt "Blekinge kustbana", för färd till Karlskrona. I Kristianstad var det många grabbar i min ålder, 17-18 år, som gick på tåget till Karlskrona. Vagnen var smal med träbänkar. Den guppade och krängde hela vägen till Karlskrona. Efteråt fick jag reda på att det var c:a 40 hållplatser på denna sträcka. Ibland var det bara en kur med ett par resande som steg på. När vi kom till Karlskrona började det bli mörkt. På stationen där vi steg av tåget kom det en militär som samlade in oss som skulle till kasern Sparre. Vi fick ställa upp i led och marscherade genom stan till kasernen. Dittkomna fick vi gå till matsalen där vi fick choklad och smörgås. Det smakade mycket bra. Efter maten samlades vi i gymnastiksalen där vi skulle sova för natten. En filt och en lång säck blev vi tilldelade. I säcken fick vi stoppa halm. Några stoppade dem så fulla, som stoppade korvar, så när de lade sig ramlade de av madrassen, så de fick ta ut en del av halmen igen. Jag var klädd i kostym och lågskor och det var mycket kallt och snö på kaserngården, så man frös ordentligt. Kläderna var inte som idag med dunjackor och varma skor. Vi var 600 sökande till 300 platser så det var stor gallring. Vi blev uppdelade i grupper med en furir som ledare. I gymnastiksalen blev vi uppställda och fick ta av kläderna och nakna springa runt i en ring och hoppa över de låga bänkarna. En kapten och en gymnastikofficer satt vid ett bord med våra anställningshandlingar och tittade på oss där vi sprang runt och hoppade. Det var en del som fick gå ifrån som var plattfotade eller hade andra defekter. Vi blev noga kollade t.ex. tänderna, man skulle ha god tuggförmåga och god syn. De som inte fick anställning fick åka hem igen, så det var många som grät när de blev "kasserade". Vi som blev antagna fick sedan komma in i logementet där vi fick en "riktig" säng, vilket var skönt. Jag skulle gå på dass, de låg nere på gården i särskilda hus. Där inne var c:a 15 hål på rad.

Det kändes lite konstigt att sitta där med kamrater på båda sidorna om sig, när man var van att vara ensam där hemma. Men man vänjer sig fort. Nu när vi fått våra militärnummer, så började tester och blodprover, vaccineringar m.m. Vi fick göra intelligensprov, t.ex. varför vägen är högre på mitten än på sidorna. Eller hjulen på ett lok som har små hjul fram och stora bak, vilka som gick längst och vilka som gick fortast bl.a. Och frågorna skulle besvaras på en viss tid. Vi fick våra stamanställningsnummer, mitt blev 1 YK 1477. Och så skulle vi få hämta ut våra uniformer. Det blev marsch till Stumholmen, där fick vi var sin svart och en vit säck som vi skulle lägga våra kläder i. I den svarta lades skodon längst ner sen kom uniformer. I den vita säcken kom underkläder och strumpor. Den vita säcken fick vi lägga inne i den svarta, så det blev en välfylld säck och tung. Det blev uppställning igen och med säcken på axeln, vilket var tungt för en grabb på 17-18 år. Våra civila kläder fick vi lägga i en liten säck och gå till rustkammaren nere vid Kungsbron. Där fick de hänga i 4 år och 8 månader, så de kläderna passade inte när man kom och hämtade ut dem. Vi som värvade oss i mars fick ligga inne i 4 år och 8 månader. En ny intagning blev i oktober så de fick "bara" 4 års tjänst. På Sparre gick vi rekrytskolan i 4 månader med skolor och exercis. Då var man i god kondition. Efter 4 månader blev vi första klass sjömän. Vi fick ett streck.

Nu skulle hälften gå varvskurs och hälften skulle bli sjökommenderade. Jag fick det senare. Det blev flygplanskryssaren Gotland. Vi åkte tåg till Stockholms central där bussar hämtade oss för färd till Årsta Havsbad och där hämtades vi i småbåtar som tog oss ut på Hårsfjärden där Gotland låg för ankar. Jag hade aldrig varit ombord på en båt tidigare, inte ens en militärbåt, så det kändes konstigt att gå upp för fallrepet och ställa upp på däck. Där var många av besättningen uppe och såg vad vi var för några som kommit ombord. Vi blev tilldelade ett skeppsnummer och mäss. Vi fick ut en hängkoj och en madrass till denna och filt samt två ringar med en grövre tamp i den ena sidan av ringen, och

med flera småtampar i den andra sidan ringen. I taket var det en massa krokar med våra skeppsnummer, så man fick se var man skulle hänga kojens för natten. Det kändes konstigt att svinga sig upp i kojen första natten, men man sov gott i dem. På morgonen skulle vi beslå kojerna med 7 halvslag och knyta hårt, för om det blev haveri så skulle man kunna flyta på kojen någon tid.

Så började livet ombord. Med skeppsnumret fick vi även reda på vår arbetsplats samt vart vi skulle gå vid klart skepp. Jag blev tilldelad 2:ans eldrum. Men min första uppgift ombord var att gå vakt utanför arresten. Vid måltid och toabesök fick jag släppa ut fången. Första gången jag släppte ut fången så var det en Trelleborgare, Olle Venström. Vi kände igen varandra och det var konstigt att en Trelleborgare gick utanför på vakt och en annan innanför. Nere i eldrummet var det ett virrvarr av rör och ledningar i olika färger samt en massa motorer och instrument på väggarna. Jag tänkte att skall man lära sig detta, då tar det nog 4 år. Ombord gick vi kurser och vakter. Vi fick fartygskännedom, att gå runt på hela fartyget för att känna till utrymmena ombord. Det fanns 5 flygplan ombord som hade pontoner för att kunna landa på vattnet. De sköts ut med en katapult när de skulle iväg, och när de kom tillbaka så landade de på vattnet och hissades upp med en kran. Ombord satt vi i olika grupper med c:a 8 personer vid varje bord, med äldste man först och sedan i rang därefter. Vi yngsta fick var sin vecka som backlagsman och då fick vi ta ner borden som var uppsatta i taket och duka fram tallrikar och bestick. Sedan fick man gå upp till köket och hämta mat i olika behållare. Nerkommen fick man lämna behållarna först till de äldre som sedan skickade de vidare. Ibland när de kom ner till oss yngre ”kaniner”, som de kallade oss, så var det inte mer mat i behållarna. Så man fick springa till köket igen och be kocken om mer mat. Ibland blev det bara smårester man fick. Efter måltiden fick man diska allt, både fat och tallrikar. Vi hade olika aktiviteter ombord. Något hette persedelvård, där fick vi med röd tråd sy in vårt anställningsnummer i alla persedlar. Jag hade 1 YK 1477. Det var ett pimsigt

arbete för en som inte gått i klädslöjd. I skor och stövlar, läderstövlar, var ett nummer instansat från början när vi hämtade ut dem på Stumholmen i Karlskrona. Det gällde att hålla reda på sina pinaler, för man fick ersätta dem med sina egna pengar. Vi hade en lön på 50 kr. i månaden samt lite sjö tillägg när vi var ombord. Kronan satte in något till ett s.k. kommisarv som vi fick ut när vi muckade.

I Hårsfjärden hade det varit en olycka med 3 jagare, Klas Horn, Klas Ugglå och Göteborg. Det hade uppstått en explosion ombord på en av dessa så krut och ammunitionsförrådet hade tagit fyr, så alla fick fly iland. En furir som varit anställd ombord sade att under tiden de sprang ifrån båtarna så var det en del som träffades av kulor och splitter från explosionen och dog eller sårades. Två av vraken låg uppdragna i en vik i Hårsfjärden. Båtarna låg 3 st. jämsides vid kaj inne i Hårsfjärden, därför blev det stor skada på alla 3. En minnessten är uppsatt med alla namn på dem som dog.

Efter 4 månader till sjöss avmönstrade vi för kurs på varvet i Karlskrona, kurs 1. Nu fick vi en ny kasern, Ankarstjärna, f.d. skeppsgossekasernen med logement för 36 sängar i varje, men med en toalett uppe, så man slapp springa ner på gården. På varvet kom vi till en lokal som kallades för filarverkstaden. Där fick vi ut en järnbit med hål i som vi skulle fila ut till ett hammarhuvud. Så vilket filande det blev. I vår klädesutrustning fick vi ut vita långbyxor, som man fick gå med om man hade fått permissionsförbud. Det kallades att man fått "Lasse", så alla kunde se om någon gjort något orätt.

Efter varvskursen blev vi åter sjökommenderade. Jag kom ombord på kustjagaren Mode. Det fanns 4 jagare i denna mindre klass, Mode, Magne, Munin och Mjölner. Där blev jag tilldelad ettans eldrum. Det var litet och slutet. En stor turbinfläkt tryckte ner luft i hela eldrummet, så när man skulle gå ner eller gå ifrån eldrummet så fick man slussa sig ut, för att inte trycket skulle försvinna från eldrummet. På Mode var jag i tjänst ungefär ett och ett halvt år.

Från Hårsfjärden gick det bussar in till Stockholm, det kostade 1:35 per tur. I Stockholm gick man först till Tjärhofsgatan. Där låg ett övernattningshotell för flottan. En biljett där kostade 35 öre natten. Då fick man ut 2 papperslakan till sängen och så hade man logi ordnat, om inget annat skulle ordna sig.

På en permission hemma i Trelleborg träffade jag min kompis Sven som också hade permis, så vi pratade om våra anställningar. Jag frågade Sven vad han tyckte om Skövde, men han var inte helt nöjd med sin tjänst. Han sa att han fick blanka stövlar till de äldre kamraterna, så han hade fått nog av stövlar.

Efter min tjänst på Mode så blev det en ny kommendering på pansarskeppet Gustav V. Där blev det nytt skeppsnummer och ett nytt eldrum. I ett av eldrummen eldades det även med kol.

Det var flera stora båtar med Gustav V; Drottning Viktoria och Sverige. Mellan dessa var det tävling, en s.k. kungaskjutning med egen ammunition, 28 cm kaliber. När de avfytrade dessa kanoner så skakade hela båten så lampor och annat lossnade från "skotten".

Gustav V skulle på varvsöversyn så vi gick ner till Karlskronavarvet. Där fick vi vara med om rengörning och reparationer och rensa kölar och andra utrymmen. Och där kom ombord varvsarbetare med maskiner och slangar i maskinrum och gångar, så det var rörigt överallt.

Efter översynen skulle det bli besättningsbyte. Jag fick komma till varvskurs 2. I denna kurs fick vi gå på olika verkstäder. I 14 dagar fick vi lära oss svetsa med gas och el, och i 14 dagar gå på en elkurs, kopparslagarverkstad och motorverkstad. Det var mycket trevligt för man fick insikt i olika arbetsuppgifter som man har haft nytta av i olika sammanhang i det privata livet.

Efter kursen på varvet blev det åter sjökommendering, denna gång blev det pansarskeppet Sverige, som låg i Hårsfjärden. Så åter till Stockholm. Nya skeppsnummer igen. Denna gång blev det tjänst i en liten verkstad, som hade till

uppgift att se till utrustningen på de stora kanonerna. Där fanns det små elmotorer som hade till uppgift att hjälpa till vid inriktningen av kanonerna. Vi var bara 2 man med en maskinist som vår chef, så det var en trevlig kommendering. Nu fick vi börja läsa till furirer. I Hårsfjärden låg ett gods, Berga, som tillhörde Axel Axelson-Jonson, som kronan hade köpt och där blev vi installerade och fick ligga förlagda under de dagar som det inte var någon större sjöövning.

En kväll på Berga kom det order om att alla skulle ut till sina båtar. Då trodde vi att kriget brutit ut. Vi hörde hur fläktar och motorer hade kommit igång ute bland båtarna. Ombordkomna på Sverige fick vi reda på att färjan Hansa mellan land och Gotland hade torpederats, så 2 jagare gick ut för att kolla läget. Det var många som dog vid den olyckan, och efter det fick jagare eskortera den nya färjan vid varje tur. Sverige fick gå in till varv i Stockholm, och där fick vi ny lokal för skolarbetet. Lokalen låg utanför Cirkus på Djurgården. Det var en gammal krog som hette "Gubbhyllan", och utanför Skansenplanen fick vi lära oss föra befäl och marschera med trupp. Det var jobbigt för där var alltid mycket folk som stod och tittade på oss, så de fick nog många skratt. På denna kurs blev vi befordrade till furirer. Efter denna kurs blev vi utkommenderade till olika enheter. Jag blev kommenderad till Fylgia som skulle gå på utlandsresa, så det var något trevligt som väntade.

Vår resa gick först till Bergen i Norge där vi upplevde 17 maj nu när kriget hade upphört. Så där var det fest till långt in på natten. Där fanns kvar tyska soldater med vit bindel kring mössan. De hade till uppgift att ställa saker tillrätta efter sig. Sedan blev det resa till Belgiens Antwerpen. Där var det tidvatten som varierade på 7 meter. Ibland låg Fylgia högt vid kajen och ibland långt nere. En lång lejdare hade vi att gå i land på. Efter Antwerpen blev det övning till sjöss innan vi gick till Dublin i Irland. Vi fick uppleva mycket på denna resa. Vi gick sedan åter till Karlskrona där Fylgia skulle avrustas och läggas upp för alltid. Så

vi fick vara med och tömma fartyget. Jag muckade den 15/10-1946. Men jag skulle få en repmånad senare och den kom 1951 den 6/7-51–28/7-51 på kryssaren Tre Kronor. Det var en stor båt med massor av utrymmen som man fick gå runt i och känna till.

Ja då fans det båtar i flottan. Idag är det bara små enheter, så tiderna förändras och vi med dem.

Arthur Zaar

Trelleborg 2002

